

ASPECTE PRIVIND ISTORICUL ȘI ACTIVITATEA SOCIETĂȚII DE ȘTIINȚE ISTORICE DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

ION GH. ȘENDRULESCU

Societatea de științe istorice din Republica Socialistă România s-a înființat la 9 iunie 1949, în condițiile în care în țara noastră se petrecuseră importante transformări revoluționare. Prin victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944 țara fusese eliberată de sub dominația fascistă, iar armata română participase alături de armata sovietică la războiul împotriva Germaniei hitleriste și Ungariei hortiste, aducând o contribuție importantă la înfrângerea acestora. Masele populare, conduse de Partidul Comunist Român, instauraseră la 6 Martie 1945 primul guvern democrat-revoluționar, în frunte cu dr. Petru Groza, în timpul căruia a fost consolidată puterea democrat-populară, s-a desăvârșit revoluția burghezo-democratică și în urma abolirii monarhiei a fost proclamată republica. Clasa muncitoare, în frunte cu partidul ei politic, a cucerit puterea politică și-a trecut la opera de construire a socialismului.

Inițiativa înființării acestei Societăți, care la început s-a numit Societatea de științe istorice, filologice și folclor, a avut-o un grup de profesori de istorie și de limba și literatura română din învățământul universitar și din cel liceal, acestora alăturându-li-se unii studenți, mai ales din ultimul an de studii, de la facultățile de profil. Din Comitetul de inițiativă au făcut parte academicienii: Petre Constantinescu-Iași și Iorgu Iordan, profesorii universitari: Andrei Oțetea, Alexandru Gaur, Emil Petrovici și Mihai Cruceanu, conferențiarii: Vasile Maciu, Ion Coteanu ș.a.¹ Actul de constituire a Societății, adoptat în ședința Adunării generale din 9 iunie 1949, a fost autentificat de Tribunalul județean Ilfov, la 24 septembrie 1949, cu numărul 7.202/1949, Societatea devenind astfel persoană juridică.

Adunarea generală din 9 iunie 1949 a ales Consiliul de conducere a Societății și Biroul acesteia, ca organe de conducere efectivă între două adunări generale. Ca președinte al Societății a fost ales acad. prof. dr. doc. Petre Constantinescu-Iași, iar ca secretar general conf. univ. Vasile Maciu, de la Facultatea de istorie-geografie a Universității din București.

Statutul provizoriu al Societății, adoptat de Adunarea generală din 9 iunie 1949 și publicat în nr. 4 al revistei „Cum vorbim?“, care

---

¹ *Societatea de științe filologice din R. S. România, Anuar, 1976, istoric — realizări, București, 1976, p. 33.*

devenise organul Societății, preciza că scopul acestei Societăți era „...de a ridica nivelul de cunoștințe al membrilor săi prin cercetarea științifică a problemelor teoretice și practice de istorie, filologie și folclor, de a contribui la perfecționarea învățămîntului de toate gradele”².

În primii săi ani de activitate, Societatea a funcționat cu trei secții : a) de istorie, b) de filologie și c) de folclor. Această structură organizatorică a durat pînă la 13 decembrie 1953, cînd Adunarea generală a aprobat schimbarea denumirii Societății, în Societatea de științe istorice și filologice din Republica Populară Română, avînd două secții : a) de istorie și b) de filologie și folclor. În 1964 numărul secțiilor a crescut la șase : 1) Istoria României, 2) Limba română și onomastică, 3) Istoria literaturii române și folclor, 4) Istoria literaturii universale, 5) Studii orientale și 6) Metodică. Fiecare secție era condusă de un președinte, care îndeplinea și funcția de vicepreședinte al Societății. Ca președinte al Societății a rămas în continuare acad. Petre Constantinescu-Iași, iar ca secretar general era conf. univ. dr. Emil Boldan, care a dovedit multă pasiune și pricepere în inițierea și organizarea a numeroase acțiuni cu conținut științific și metodic, precum și pe linia organizatorică. Dintre acestea menționăm : sesiunile și simpozioanele științifice prilejuite de împlinirea a 75 de ani de la moartea lui Mihail Eminescu (Botoșani, 1964), 100 de ani de la nașterea lui G. Coșbuc (Năsăud, 1966), 90 de ani de la proclamarea independenței (Ploiești, 1967), 150 de ani de la nașterea lui Mihail Kogălniceanu (București, 1967), precum și sesiunile metodico-științifice ținute la Cluj (1966) și Constanța (1967).

Pe linie organizatorică Societatea și-a îndreptat atenția spre creșterea numărului membrilor filialelor și subfilialelor, ajungîndu-se în februarie 1968, la circa 5700 (3700 filologi și 2000 istorici), față de 2758, ciți erau în 1960, grupați în 28 de filiale și 43 de subfiliale.

Au fost organizate, de asemenea, acțiuni menite să sprijine procesul instructiv-educativ în școli și perfecționarea profesorilor de istorie și de limba și literatura română, ca, de exemplu : concursul de literatură română cu elevii de liceu, ai școlilor profesinale și pedagogice, începînd din 1957, în 3 etape (locală, raională, respectiv județeană și republicană) și cursurile de perfecționare a profesorilor de istorie, ținute la Breaza (1960) și Predeal (1961), al căror director a fost acad. Petre Constantinescu-Iași, președintele Societății.

În ce privește activitatea editorială, Societatea de științe istorice și filologice a editat pînă în februarie 1968 culegerile : „Studii și articole de istorie” (vol. I—XX), „Limbă și literatură” (vol. I—XVIII), „Studii de literatură universală” (vol. I—XVI), „Studia et acta orientalia” (vol. I—VI), precum și unele lucrări individuale de istorie, ca : *București, reședință și capitală a Țării Românești (1459—1862)* de Dan Berindei, *Condițiile interne ale proclamării independenței României* de Vasile

² Ibidem, p. 34.

Maciu, *Mișcările revoluționare de la Brăila (1841—1843)* de C. Velichi și altele. Numărul studiilor și articolelor publicate în culegerile editate de Societate pînă în 1968 se ridică la peste 1000.

La conferința din 8 februarie 1968 Societatea de Științe istorice și filologice din R. S. România s-a scindat în două societăți de sine stătătoare : Societatea de științe istorice și cea de științe filologice, fiecare cu statut propriu de organizare și funcționare.

Scopul și sarcinile Societății de științe istorice din R. S. România, stabilite prin Statutul adoptat de conferința din 1968, au în vedere : stimularea cercetării științifice și metodologice în domeniul științelor istorice, ridicarea nivelului științific al membrilor săi și stimularea interesului acestora pentru științele istorice, îmbunătățirea activității metodico-didactice a cadrelor didactice de specialitate din învățămîntul de toate gradele, stimularea interesului tineretului pentru studiul științelor istorice și sprijinirea activității științifice desfășurată de elevi în cadrul societăților și cercurilor de elevi, informarea membrilor săi asupra muncii de cercetare a membrilor Societății în țară și peste hotare.

Conferința amintită mai sus a ales Consiliul de conducere a Societății și Biroul acestuia, compus din 15 membri³, iar ca președinte al Societății a fost reales acad. Petre Constantinescu-Iași, care a devenit din 1969 și președintele Uniunii societăților științifice ale cadrelor didactice din R. S. România, cumulînd ambele funcții pînă la 1 decembrie 1977, cînd a decedat. De la această dată și în prezent funcția de președinte al Societății este îndeplinită de acad. prof. univ. dr. doc. Ștefan Pascu, care a primit acest mandat din partea Biroului Consiliului de conducere a Societății.

Ca structură organizatorică Societatea de științe istorice din R. S. România are trei secții : a) Istoria României, b) Istoria universală și c) Metodică. Secțiile fac propuneri pentru planul de activitate al Societății, avizează asupra unor probleme de specialitate și sprijină Consiliul de conducere a Societății și Biroul acestuia pentru buna desfășurare a activității. Fiecare secție are un birou, condus de un președinte, care îndeplinește și funcția de vicepreședinte al Societății⁴.

În anii care au trecut de la constituirea Societății de științe istorice, ca Societate desinestătătoare, Consiliul de conducere și comitetele filialelor și subfilialelor s-au preocupat de creșterea numărului membri-

³ Din Biroul Consiliului de conducere a Societății fac parte : Petre Constantinescu-Iași, președinte, Vasile Maciu, C. Velichi, Aurel Iordănescu, vicepreședinți ; Ion Dragomirescu, secretar general, Ștefan Pascu, actualmente președintele Societății, Mircea Petrescu-Dimbovița, Karol Göllner, Ștefan Imreh, Dan Berindei, Nichita Adăniloiaie, care din 1979 îndeplinește funcția de vicepreședinte, Elena Cojan-Ene, Lucia Georgian, Gh. Smarandache și Ion Șendrulescu, care din 1977 este secretar al Societății. În același an, Ștefan Ștefănescu, membru al Consiliului de conducere a Societății a fost cooptat în Biroul Consiliului, iar Ioana Cosma, Silvia Ilie, Aron Petric și Fl. Stănculescu au fost cooptați în Consiliul de conducere și în Biroul acestuia.

⁴ Președinții secțiilor sînt : Vasile Maciu la secția de Istoria României, C. Velichi, la cea de Istorie universală și Aurel Iordănescu la cea de metodică.

lor, ajungându-se la peste 4000 de membri, ceea ce înseamnă dublarea celor existenți în 1968. În Municipiul București și în fiecare reședință de județ există filiale ale Societății de științe istorice. De asemenea, s-au înființat filiale și în unele municipii ca: Bîrlad, Călărași, Gheorghe Gheorghiu-Dej și Lugoj. În total există 45 de filiale și de subfiliale, cea mai tânără filială fiind Filiala Ilfov, înființată în 1979. Conform prevederilor Statului de organizare și funcționare a Societății, aprobat de Conferința pe țară din 1968, filialele și subfilialele Societății sînt conduse de un comitet, ales de Adunarea generală pentru o perioadă de 2 ani, iar ca structură organizatorică au cîte două secții : a) de istorie și b) de metodică. Cele din centrele universitare : București, Cluj-Napoca și Iași au trei secții : a) Istoria României, b) Istorie universală și c) Metodică. În comitetele de conducere a activității filialelor este reprezentat și Inspectoratul școlar județean, prin inspectorul de specialitate, care de regulă îndeplinește funcția de vicepreședinte.

Activitatea Consiliului de conducere a Societății și a comitetelor filialelor și subfilialelor se desfășoară pe bază de plan, anual sau semestrial, aprobat de Ministerul Educației și Învățămîntului, respectiv de inspectoratele școlare județene, iar la organizarea unor acțiuni prevăzute în planul de activitate Societatea colaborează cu Uniunea sindicatelor din învățămînt, știință și cultură, cu Inspectoratele școlare județene și Casele corpului didactic, mai ales pe linia acțiunilor de perfecționare a profesorilor de istorie.

Societatea de științe istorice din Republica Socialistă România este membră a Uniunii Societăților științifice ale personalului didactic și a Asociației oamenilor de știință din R. S. România, prin intermediul căreia este afiliată la Federația Internațională a oamenilor de știință.

În cele trei decenii care au trecut de la înființarea sa Societatea de științe istorice din R. S. România a desfășurat o rodnică activitate, concentrîndu-și atenția asupra ridicării nivelului ideologic, științific și metodic al membrilor săi, dezvoltîndu-le interesul pentru cercetarea științifică și metodică în domeniul istoriei, pe baza concepției materialismului dialectic și istoric. În acest sens, ea a antrenat, prin intermediul filialelor și subfilialelor sale și sub îndrumarea directă a organelor locale de partid, în munca de cercetare științifică și metodică, în domeniul istoriei, o masă considerabilă de intelectuali, recrutați mai ales din rândurile profesorilor din învățămîntul gimnazial și liceal, care aveau mai multă nevoie de o asemenea îndrumare. Acestora li s-au adăugat numeroase cadre didactice din învățămîntul universitar de profil, cercetători științifici din institutele de specialitate, muzeografi, arhiviști, etnografi etc.

O contribuție de seamă a adus Societatea de științe istorice la acțiunea de perfecționare a profesorilor care predau istoria în gimnazii și licee, organizînd în acest sens, începînd din 1968, lectorate de vară, la care au participat peste 500 de profesori, recomandați de filiale și Inspectoratele școlare județene. Asemenea lectorate au fost organizate la :

Vălenii de Munte, Cluj-Napoca, Piatra Neamț, Constanța și Suceava, iar în cadrul lor, prestigioase cadre didactice din învățământul superior au prezentat expuneri asupra unor probleme fundamentale ale istoriei patriei și universale și probleme privind metodică predării istoriei. De asemenea, s-au prezentat și unele expuneri cu caracter teoretic, iar aplicațiile practice organizate la fiecare lectorat au oferit posibilitatea participanților să cunoască monumente istorice și obiective industriale din județele : Prahova, Neamț, Cluj-Napoca, Constanța, Tulcea, Alba, Hunedoara, Brașov, Suceava și Iași.

Una din preocupările Societății a avut în vedere stimularea interesului elevilor pentru studiul istoriei. În acest sens a participat la Olimpiada de istorie, organizată de Ministerul Educației și Învățământului și C.C. al Uniunii Tineretului Comunist din R. S. România, în anii 1977 la Suceava, în 1978 la Alba Iulia și în 1979 la Focșani, atribuind și unele premii din fondurile sale elevilor premiați.

În primii ani după constituirea Societății de științe istorice au fost organizate în București unele manifestări științifice, la care au participat cu comunicări și conferințe unii invitați din Uniunea Sovietică, din Franța și din Italia. De asemenea, la simpozionul cu tema : „Relațiile româno-sirbo-jugoslave“, organizat de Societatea de limba și literatură română din Provincia autonomă Voievodina la Vrsac, în mai 1970, au participat cu comunicări și reprezentanți ai Societății noastre, iar aceste comunicări au fost publicate într-un volum editat de Societatea menționată. Prof. univ. dr. C. Velichi, vicepreședintele Societății de științe istorice, a participat la un Congres al Societății de științe istorice din Cehoslovacia, prezentind și o comunicare. Societatea primește publicații din partea mai multor societăți de profil de peste hotare.

În ce privește activitatea editorială, în afară de culegerea „Studii și articole de istorie“, din care au apărut pînă în prezent 36 de volume, Societatea a editat și unele materiale didactice pentru școli ca : setul cu portrete ale unor mari istorici români și cel cu principalele bătălii și figuri de eroi din războiul de independență din 1877—1878, care sînt folosite de profesori în procesul predării istoriei în gimnazii și licee.

La realizările obținute de Societatea noastră, în cei 30 de ani de activitate și din care am evidențiat numai unele aspecte, și-au adus contribuția într-o măsură mai mare sau mai mică, în afară de Consiliul de conducere și Biroul acestuia, toate filialele și subfilialele Societății. Avem multe filiale care desfășoară o rodnică activitate, concretizată în organizarea a numeroase acțiuni : sesiuni și simpozioane științifice, debateri metodico-științifice și acțiuni de popularizare a cunoștințelor istorice, apreciate de marea masă a participanților. În afară de filialele din centrele universitare : București, Cluj-Napoca și Iași, avem și alte filiale care au obținut frumoase realizări, ca, de exemplu, filialele : Arad, Bacău, Brăila, Călărași, Lugoj, Gh. Gheorghiu-Dej, Tîrgoviște și altele.

Trebuie să menționăm, că în obținerea rezultatelor amintite pe scurt am fost îndrumați și sprijiniți de către organele centrale și locale de partid și de stat, de Ministerul Educației și Învățământului, care ne

tutelează și timp de peste două decenii ne-a acordat subvenții din bugetul său. De asemenea, am fost sprijiniți cu fonduri pentru organizarea unor acțiuni din planul Societății și de Uniunea sindicatelor din învățământ, știință și cultură. Tuturor factorilor care ne-au îndrumat și sprijinit le aducem cu acest prilej cele mai calde mulțumiri și sintem convinși că mai avem încă multe de făcut pentru a ridica întreaga activitate a Societății la nivelul sarcinilor trasate de Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, pe linia cercetării în domeniul istoriei și al metodicii predării istoriei.